

Je vous offre les oiseaux / Us ofereixo els ocells

Je vous offre les oiseaux - Us ofereixo els ocells és una proposta artística pensada com a gest de reconeixement a una de les percepcions compartides per molts supervivents dels camps nazis: no haver vist mai cap ocell sobrevolant els camps.

La instal·lació, a més de ser una ofrena simbòlica, vol mostrar també que tot acte de memòria és un intent fallit de recuperar un esdeveniment tal com va ser viscut pels seus protagonistes —víctimes i botxins—. Així, els elements que componen la instal·lació, començant pel títol en dues llengües, indiquen les dificultats inherents a l'acte de commemorar.

La instal·lació pren com a referència el camp d'Auschwitz-Birkenau per fer rellevant el contrast entre el que es percep en la quotidianitat i la seva distorsió en una situació de violència política extrema. Birkenau va ser alhora camp de concentració per als detinguts per raons polítiques, religioses, sexuals i socials, i camp d'extermini dels jueus, dels sinti i dels roma europeus. Birkenau era també un extens bosc de bedolls que més tard va servir per amagar de la vista les cambres de gas i els crematoris. El 1940 l'ornitòleg Günther Niethammer, SS i més tard allistat a les Waffen-SS, obtingué la llicència per estudiar les aus de la zona. Va catalogar 127 ocells.

La instal·lació convida els visitants a fer un recorregut breu pel paisatge visual i sonor del camp tal com es pot veure avui a partir d'imatges filmades a Birkenau i de l'escolta d'una peça sonora confegida amb els sons i els cants dels 127 ocells.

El 1937, l'ornitòleg alemany Günther Niethammer es va allistar a les SS, força paramilitar del Partit Nazi liderat per Adolf Hitler. El 1940 va incorporar-se a les Waffen-SS (forces armades i responsables dels camps de concentració) i aquell mateix any va ser destinat a Auschwitz on hi va romandre fins el 1942. Gràcies a Rudolf Höss, comandant del camp, va poder dedicar-se a l'observació dels ocells a l'anomenada "Zona d'interès", una àrea d'uns 50 km² situada entre els rius Vístula i Sola, i les poblacions d'Oświęcim (Auschwitz), Babitz, Rajsko, Brzeszcze, Brzezinka (Birkenau) i Harmeże (Harmense).

Acabada la guerra, Günther Niethammer va ser condemnat a vuit anys de presó, dels quals en va complir tres. El 1949 va reprendre el càrrec com a responsable del departament d'ornitologia del Museu Alexander Koenig de Bonn.

Niethammer va ser president de la Societat Alemanya d'Ornitologia del 1968 fins al desembre de 1973, just dues setmanes abans de la seva mort. El 1974, Hans Kummerlöwe, antic col·lega i amic, i cofundador de l'antiga Lliga d'Estudiants del Partit nazi de Leipzig, va publicar un llarg obituari al Butlletí Zoològic on lloava les seves qualitats humanes i científiques, opinió compartida per la comunitat científica internacional. El seu passat com SS quedava esborrat i també la seva implicació en estudis pseudocientífics per provar la superioritat de la raça ària.

Günther Niethammer va publicar l'estudi dels 127 ocells que va observar a Auschwitz a *Beobachtungen über die Vogelwelt von Auschwitz* (Observacions sobre els ocells d'Auschwitz), dins els *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien*, volum 52, 1941, pàgs. 164–199

—

Heinrich Himmler va voler fer d'Auschwitz un model de ciutat industrial i agrícola. Aquesta *Interessengebiet* o "Zona d'interès" tenia una extensió d'uns 50 km². Dintre d'aquesta zona s'hi va anar construint Auschwitz I, centre administratiu i camp de presoners, Auschwitz II-Birkenau, camp d'extermini, i Auschwitz III-Monowitz, camp de treball establert per la companyia química I.G. Farben.

Durant el judici de Nuremberg, Rudolf Höss, comandant d'Auschwitz, va afirmar que Himmler havia escollit Auschwitz perquè la seva xarxa viària facilitava la deportació dels jueus d'Europa i perquè la seva extensió feia possible amagar la seva funció.

Höss va convertir Auschwitz en l'instrument més eficient de la Solució Final del "problema jueu". El 1944 durant la deportació dels jueus hongaresos es van arribar a gasar 6.000 persones cada dia.

El novembre de 1944 s'hi havien assassinat un milió de jueus del 1.100.000 que hi havia estat deportat. 21.000 sinti i roma (gitanos) van ser assassinats, dels 25.000 deportats; 75.000 polonesos van ser assassinats, dels 150.000 deportats; 15.000 presoners de guerra soviètics van ser assassinats, dels 15.000 deportats. Del total de 25.000 d'altres nacionalitats deportades, van ser assassinades 12.000 persones.

El camp va ser alliberat per l'Exèrcit Roig el 27 de gener de 1945.

Estimacions sobre els civils i soldats desarmats morts com a conseqüència de l'Holocaust i la persecució nazi

Jueus: 6 milions

Civils soviètics: al voltant de 6 milions

Presoners de guerra soviètics: al voltant de 3 milions (incloent al voltant de 50.000 soldats jueus)

Civils polonesos no jueus: al voltant de 1,8 milions

Civils serbis: 312.000

Persones amb discapacitat: al voltant de 250.000

Roma i sinti (gitanos): 196.000 - 220.000

Testimonis de Jehovà: al voltant de 1.900

Opositors polítics alemanys i activistes de la resistència: indeterminat

Republicans espanyols: més de 7.000

Homosexuals: possiblement milers (molts considerats segurament dins dels delinqüents o "asocials")

Delinqüents i "asocials": almenys 70.000

Font: United States Holocaust Memorial Museum

Birkenau, “arbreda de bedolls”. A tocar dels crematoris, bedolls i roures i un bosquet d'àlbers plantats per velar el crim. Als dos estanys que encaren els crematoris s'hi llançaven les cendres.

Avui, caminem sobre les traces dels morts. Fossar.

Avui, turistes i grups escolars: badalls, fotos i riures. Algú ha sortit d'un barracó deixant-hi un rastre de perfum. Als camps de concentració sempre hi esteu fora de lloc.

Avui, dia de finals d'estiu. Tan tebi i enteranyinat de boira que fins i tot podríeu dir que és un dia bell. M'aturo i sec. Sec..., on? Ja a la sortida, just al llindar de l'antiga entrada dels trens em giro per mirar l'estesa del camp. Algú al meu costat plora.

Un núvol d'estornells insisteix en el seu vol elàstic. Hi ha gralles i corbs, pit-roigs i pardals. Venjança?

En la memòria de molts supervivents hi ha arbres: és enmig dels bedolls que esperaven els ancians, les dones i els nens abans de ser gasats.

D'ocells diuen no haver-ne vist mai cap sobrevolant els camps.

Jo us ofereixo els ocells.

Je vous offre les oiseaux / Us ofereixo els ocells

Instal·lació audiovisual de Marta Marín-Dòmine

Museu d'Història dels Jueus

Del 4/12/2020 al 5/4/2021

PATRONAT
CALL DE GIRONA

Diputació de Girona

Ajuntament de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura